

запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству; здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції [4].

Отже, одним із впливових об'єктів організаційно-правового механізму запобігання корупції завжди є суспільство. Антикорупційна стратегія України серед заходів стосовно цього об'єкта зазначає проведення на постійній основі інформаційних кампаній, орієнтованих на різні соціальні групи та спрямованих на усунення толерантного ставлення до корупції, підвищення рівня співпраці влади та громадян у протидії корупції.

Окремо визначається необхідність розроблення законодавчих норм щодо збереження анонімності заявника та його захисту від переслідування, переходу до нових форм співпраці, таких як діалог та партнерство.

Список використаних джерел

1. Шрамко С. С. Роль громадської свідомості у запобіганні корупції / С. С. Шрамко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2014. - Вип. 28. - Т. 3. - С. 48-51. - (Серія «Право»).
2. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листоп. 2008 р. № 976. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF>.
3. Корнієнко О. О. Правовий статус та гарантії діяльності громадськості як суб'єкта запобігання корупції / О. О. Корнієнко. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/7/84.pdf>.
4. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

Марков Михайло Миколайович, професор
кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ВИКРИВАЧІВ

Законодавче регулювання захисту викривачів корупції в Україні бере свій початок від Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року, стаття 17 якого передбачала, що особи, які надають допомогу в запобіганні та протидії корупції, перебувають під захистом держави. Аналогічна норма містилася в статті 20 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року. Законом України від 13 травня 2014 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з

виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» внесено зміни до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» та вперше на законодавчому рівні закріплено поняття викривача як особи, яка добросовісно (за відсутності корисливих мотивів, мотивів неприязних стосунків, помсти, інших особистих мотивів) повідомляє про порушення вимог цього Закону іншою особою. Наступним важливим кроком стало прийняття 14 жовтня 2014 року Закону України «Про запобігання корупції», у якому захисту викривачів присвячено розділ VIII. Відповідно до частини першої статті 53 вказаного Закону особою, яка надає допомогу в запобіганні і протидії корупції (викривачем), визнається «особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог цього Закону іншою особою» [1].

Варто звернути увагу, що таке визначення істотно відрізняється від визначення у редакції Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», який встановлював, що викривачем є «особа, яка добросовісно (за відсутності корисливих мотивів, мотивів неприязних стосунків, помсти, інших особистих мотивів) повідомляє про порушення вимог цього закону іншою особою» (частина перша статті 20). Як бачимо, у новому законі вилучено вимогу щодо відсутності у викривача корисливих мотивів, мотивів неприязних стосунків, помсти, особистих мотивів. Водночас прийнято Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», положеннями розділу 3 визначено необхідність втілення в життя інституту доброчесних викривачів фактів корупції та захисту їх від переслідування, а також встановлення обов'язку публічних службовців повідомляти про підозру в корупції.

Окрім того, Антикорупційною стратегією з метою реалізації поставлених завдань передбачено ряд заходів, у тому числі ухвалення закону про захист осіб, які доброчесно повідомляють про корупційні правопорушення (викривачів), встановивши обов'язок повідомлення та захист викривачів, створення внутрішніх і зовнішніх каналів подання інформації, системи захисту викривачів від утисків і переслідування [2].

Незважаючи на те, що у Законі України «Про запобігання корупції» є окремий розділ, присвячений державному захисту викривачів, доводиться констатувати відсутність належних механізмів реалізації відповідних законодавчих положень на практиці. Це пояснюється як недосконалістю вказаного Закону, так і відсутністю детальної регламентації процедури подання, перевірки та прийняття рішення по факту, що міститься у повідомленні викривача, а також неналежною теоретичною розробкою відповідної проблематики.

Ураховуючи проведене дослідження діяльності викривача корупції відповідно до національного антикорупційного законодавства України, доходимо таких висновків: 1) викривачем корупції може визнаватися лише особа, яка є працівником відповідного органу

державної влади або юридичної особи публічного чи приватного права; 2) службові викриття залежно від адресата повідомлень про порушення іншою особою вимог Закону України «Про запобігання корупції» можуть бути внутрішніми або зовнішніми. Внутрішні службові викриття - це повідомлення особою про порушення своєму начальнику або іншій особі всередині організації, яка офіційно уповноважена або може належним чином відреагувати на ситуацію з порушенням. При зовнішньому службовому викритті інформація про правопорушення передається за межі організації. Зовнішніми отримувачами інформації можуть бути спеціально уповноважені органи або особи (омбудсмени), рідше - засоби масової інформації та громадські організації; 3) в органах державної влади, а також в юридичних особах приватного та публічного права має бути особа, яка уповноважена приймати повідомлення про порушення Закону України «Про запобігання корупції», розглядати їх, а також вирішувати питання про реагування на такі повідомлення у межах процедури, передбаченої законодавством України. Відповідно до національного антикорупційного законодавства таким спеціально уповноваженим суб'єктом юридичних осіб може стати особа, відповідальна за реалізацію антикорупційної програми; 4) детальна регламентація процедури внутрішнього розгляду відповідних повідомлень має здійснюватися у відомчих нормативних актах. Для полегшення цього НАЗК може розробити типовий порядок внутрішнього розгляду повідомлень про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції»; 5) у ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції» повинно передбачатися, що викривач має право звернутися з повідомленням про порушення вимог цього Закону самостійно до спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції, а також повідомити Уповноваженого або іншу посадову чи службову особу відповідного органу державної влади чи юридичної особи публічного чи приватного права, яка й повідомляє про вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення спеціально уповноваженому суб'єкту у сфері протидії корупції;

6) викривачі можуть подавати як ідентифіковані, так і анонімні повідомлення про порушення Закону України «Про запобігання корупції». Ідентифіковане службове викриття - це повідомлення особи про правопорушення від свого реального імені або передача в будь-якій іншій формі, в якій може бути визначено авторство. При анонімному службовому повідомленні особа не надає жодної інформації про себе або може використовувати вигадане ім'я. У Законі України «Про запобігання корупції» слід передбачити строки розгляду як анонімних, так і ідентифікованих повідомлень викривача корупції, а також можливість подання анонімно-ідентифікованих повідомлень;

7) відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» ознаками повідомлення викривача корупції є: за змістом - це інформація про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою; достовірність такої інформації; обґрунтована переконаність

викривача корупції у тому, що: - повідомлення може стосуватися будь-якого кримінального правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, протиправність яких передбачена у КК України або в КУпАП, а також які регламентовані у Законі України «Про запобігання корупції» та відповідають ознакам корупційного правопорушення та правопорушення, пов'язаного з корупцією (змішана протиправність); - достовірність інформації, яка міститься у повідомленні викривача корупції, - це властивість фактичних даних про порушення іншою особою вимог Закону України «Про запобігання корупції», що ґрунтується на внутрішньому переконанні викривача; - обґрунтованість повідомлення викривача має відображатись у вигляді його мотивування; вмотивованість посилює обґрунтованість повідомлення, надає йому внутрішню і зовнішню переконливість, полегшує розуміння повідомлення особою або органом, до якого воно було подано [1].

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-УП. иКБ: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page/>.
2. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-УП. иКБ: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.